ePublishing

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
EKT
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Ενημερωτικό Δελτίο

Τόμ. 31 (2006)

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ ΤΟΥ ΙΝΕ

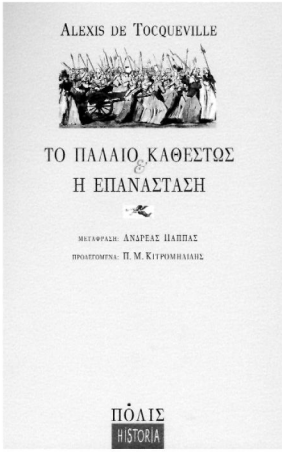
doi: 10.12681/news.40

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ ΤΟΥ ΙΝΕ. (2008). *Ενημερωτικό Δελτίο*, *31*, 19–24. https://doi.org/10.12681/news.40

Alexis de Tocqueville, *Το Παλαιό Καθεστώς και η Επανάσταση*.
Μετάφραση: Ανδρέας Παππάς, Προλεγόμενα: Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης,
Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα 2006, 480 σελ.

Ο Alexis de Tocqueville (1805-1859), κορυφαίος εκπρόσωπος της φιλελεύθερης πολιτικής σκέψης του 19ου αιώνα, είναι κυρίως γνωστός από το έργο του *Η δημοκρατία στην Αμερική*. Το έργο αυτό έκανε τον συγγραφέα παγκόσμια γνωστό και τον καθιέρωσε ως έναν από τους εξέχοντες εκπροσώπους του κανόνα της πολιτικής θεωρίας. Του βιβλίου αυτού υπάρχουν εκδόσεις στα ελληνικά, μία του 1846, έργο του Κωνσταντίνου Ηρακλείδη, και άλλες δύο του εικοστού αιώνα, έργα αντίστοιχα του Β.Λ. Καζαντζή (1968, 1987) και του Μπάμπη Λυκούδη με εισαγωγή του Γ. Μανιάτη (1996-1997). Όμως ο Tocqueville υπήρξε συγγραφέας και άλλου εξίσου σημαντικού έργου που αποτελεί μνημείο τόσο της ιστοριογραφικής θεωρίας όσο και του στοχασμού περί ελευθερίας. Πρόκειται για το τελευταίο του βιβλίο, που εξέδωσε το 1856 με τον τίτλο *Το Παλαιό Καθεστώς και η Επανάσταση*. Του έργου αυτού, παρά τη σημασία του δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ ελληνική έκδοση. Η πρώτη ελληνική έκδοση οφείλεται σε πρωτοβουλία των εκδόσεων "Πόλις" και η μετάφραση εκπονήθηκε από τον δόκιμο μεταφραστή Ανδρέα Παππά. Στην έκδοση προτάσσονται αναλυτικά προλεγόμενα του Πασχάλη Κιτρομηλίδη με τίτλο "Η πολιτική υποθήκη του Alexis de Tocqueville" (σελ. 13-41). Η εισαγωγική αυτή μελέτη απαρτίζεται από τα εξής κεφάλαια:

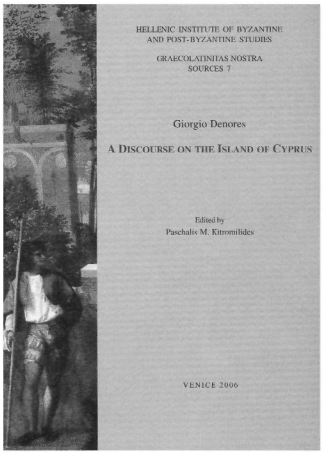
I. Τα χαρακτηριστικά μιας πολιτικής φυσιογνωμίας.
II. Από τις ιδέες στην πράξη
III. Η ιστορική έρευνα ως μελέτη των προϋποθέσεων της ελευθερίας.
IV. Η έκδοση και η υποδοχή του έργου.
V. Η τύχη των ιδεών του Tocqueville.

■

Giorgio Denores,
A Discourse on the Island of Cyprus and on the Reasons for the True Succession in that Kingdom,
Επιμ. Π. Μ. Κιτρομηλίδης, Hellenic Institute of Byzantine and Post-Byzantine Studies, σειρά: "Graecolatinas Nostra" -7, Βενετία 2006, 125 σελ.

Στη σειρά εκδόσεως πρωτογενών πηγών "Graecolatinitas Nostra" του Ελληνικού Ινστιτούτου Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας, κυκλοφόρησε, ως έβδομος τόμος, η έκδοση του μοναδικού έργου τού πρόωρα χαμένου Κύπριου πολιτι-

κού συγγραφέα του δέκατου έβδομου αιώνα Γεωργίου Δενόρες (1619-1638) "Λόγος περί της Νήσου Κύπρου και περί των δικαίων της αληθούς διαδοχής στο βασίλειο αυτό". Η επιμέλεια της έκδοσης, η ιστορική εισαγωγή και τα σχόλια είναι του Πασχάλη Μ. Κιτρομηλίδη. Το κείμενο εκδίδεται στο ιταλικό πρωτότυπο από το χειρόγραφο της Παλατινής Βιβλιοθήκης της Πάρμας και συνοδεύεται από αγγλική μετάφραση. Στην έκδοση προτάσσεται πρόλογος της διευθύντριας του Ελληνικού Ινστιτούτου Βενετίας, Χρύσας Μαλτέζου.

Το κείμενο αποτελεί μια ενδιαφέρουσα μαρτυρία ενός πρώιμου "Κυπριακού ζητήματος" στην ευρωπαϊκή διπλωματία, ενός "Κυπριακού ζητήματος" πριν το Κυπριακό, όπως επισημαίνει ο επιμελητής της έκδοσης στην εισαγωγή του. Το ζήτημα ανέκυψε από τις διεκδικήσεις των ευρωπαϊκών δυνάμεων επί της Κύπρου. Ο νεαρός συγγραφέας του κειμένου ήταν εγγονός του διάσημου Κυπρίου θεωρητικού του θεάτρου Ιάσωνα Δενόρες και έγραψε το έργο εμφορούμενος από την επιθυμία να συμβάλει στην απελευθέρωση της νήσου που θεωρούσε πατρίδα του αν και είχε γεννηθεί στην προσφυγιά μετά την Οθωμανική κατάληψη της Κύπρου. Στην πραγματεία του αξιολογεί τις αξιώσεις που εγείρονται επί της Κύπρου από τους απογόνους του Μεσαιωνικού βασιλικού οίκου των Λουζινιανών, τους δούκες της Σαβοΐας και τους πρίγκηπες της Γαλιλαίας, από τις πολιτείες της Βενετίας και της Γένοβας και από τον Σουλτάνο του Καΐρου, κληρονόμο του στρατιωτικού καθεστώτος των Μαμελούκων που είχαν εισβάλει στην Κύπρο τον δέκατο πέμπτο αιώνα και επέβαλαν φόρο υποτελείας. Όλες αυτές οι αξιώσεις επί της Κύπρου, και μάλιστα εκείνες που θεμελιώνονται στο δυναστικό δίκαιο της Μεσαιωνικής Ευρώπης, απορρίπτονται από τον συγγραφέα, ο οποίος αναζητεί μια άλλη βάση νομιμότητας, θεωρητική και ηθική, για να θεμελιώσει το δικαίωμα κυριαρχίας επί της Κύπρου. Τη νομιμότητα αυτή θεμελιώνει εν τέλει στο δίκαιο εκείνου που θα απελευθέρωνε τη νήσο από την κατοχή των βαρβάρων, όπως γράφει. Μόνο η απελευθέρωση θεμελιώνει τη νομιμότητα της άσκησης κυριαρχίας επί της Κύπρου κατά τον Γεώργιο Δενόρες.

Ο επιμελητής της έκδοσης προτάσσει ιστορική εισαγωγή η οποία τοποθετεί το κείμενο στο ιστορικό πλαίσιο του ανταγωνισμού των ευρωπαϊκών δυνάμεων και ειδικότερα των ιταλικών κρατών κατά τον πρώιμο δέκατο έβδομο αιώνα και των βλέψεών τους στην Ανατολική Μεσόγειο. Επιτάσσονται σχόλια που αποσαφηνίζουν πολλά σημεία του κειμένου. Η έκδοση κοσμείται με εικονογράφηση και χάρτες που προσθέτουν εικαστικές μαρτυρίες συναφείς προς τα ζητήματα που ανακύπτουν στο κείμενο.

■

Αλεξάνδρα Σφοίνη (επιστημονική επιμέλεια - εισαγωγή)
Ιστορία των εννοιών. Διαδρομές της ευρωπαϊκής ιστοριογραφίας,
Θεωρία και Μελέτες της Ιστορίας 20, ΕΜΝΕ - Μνήμων,
Αθήνα 2006, 336 σελ.

Η έκδοση περιλαμβάνει επιλογή εννέα κειμένων μεταφρασμένων στα ελληνικά, τα οποία αντιπροσωπεύουν κύρια ρεύματα της ευρωπαϊκής ιστοριογραφίας –γαλλικής, γερμανικής, αγγλικής– στο πεδίο της ιστορίας των εννοιών.

Στην εισαγωγή ιχνογραφούνται οι διαφορετικές εθνικές παραδόσεις και σχολές στην ιστορική τους διαδρομή στον γαλλόφωνο, γερμανόφωνο και αγγλόφωνο χώρο, από τη γαλλική ιστορική σημασιολογία (sémantique historique) της σχολής των Annales και τη γλωσσολογική ιστορία (histoire linguistique) της ομάδας του Saint Cloud, τη γερμανική ιστορία των εννοιών (Begriffsgeschichte) και την ιστορική σημασιολογία του λόγου (Diskurssemantik), ώς την αγγλοσαξονική ιστορία των λόγων (history of discourses). Οι εθνικές αυτές παραδόσεις διαλέγονται, στον έναν ή τον άλλο βαθμό, μεταξύ τους, καθώς και με άλλες επιστήμες (π.χ. με την κοινωνική ιστορία ή τη δομική γλωσσολογία), με ερευνητικό αιτούμενο την ιστορικότητα των λεξιλογίων, ειδικότερα την ιστορική διαμόρφωση και εξέλιξη των βασικών πολιτικών και κοινωνικών εννοιών στις κυριότερες ευρωπαϊκές γλώσσες από τον Μεσαίωνα και κατά τους νεώτερους χρόνους. Πρόκειται για διαφορετικές θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις, οι οποίες, στις ευτυχέστερες περιπτώσεις, έχουν πραγματοποιήσει και συνεχίζουν να πραγματοποιούν γόνιμες συναντήσεις με απτά ιστοριογραφικά αποτελέσματα.

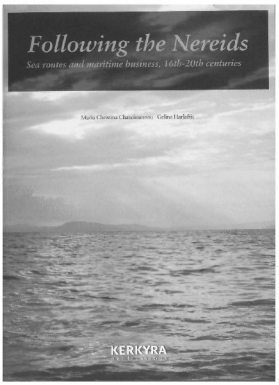
Περιλαμβάνονται κείμενα των Alphonse Dupront, Reinhart Koselleck, Quentin Skinner, Melvin Richter, Rolf Reichart, Jacques Guilhaumou, Georges Benrekassa, Annie Geffroy, Pim den Boer.

■

Maria Christina Chatziioannou - Gelina Harlaftis (επιμ.),
Following the Nereids. Sea Routes and Maritime Business, 16th- 20th centuries,
εκδ. Κέρκυρα, Αθήνα 2006, 275 σελ.

Το βιβλίο αυτό, στην αγγλική γλώσσα, παρουσιάζει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση της Ελληνικής Ναυτιλιακής Ιστορίας, καλύπτοντας ένα μεγάλο εύρος θεματικών ενοτήτων στο ανάπτυγμα της ιστορίας του νέου ελληνισμού, από την περίοδο της οθωμανικής και βενετικής κυριαρχίας έως τις μέρες μας. Αναφέρεται στη σχέση του Έλλη-

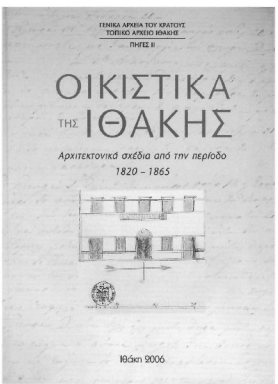
να ναυτικού, πλοιοκτήτη και εμπόρου με τη θάλασσα κατά τους τελευταίους έξι αιώνες. Στον πυρήνα αυτής της προσέγγισης βρίσκεται ο ρόλος της θάλασσας στην ελληνική ιστορία, η επιφάνεια της θάλασσας ως χώρος διακίνησης. Επίσης, η θάλασσα και οι ακτές εξετάζονται ως χώρος αναψυχής και ως πηγή έμπνευσης. Το βιβλίο περιλαμβάνει επτά θεματικές ενότητες με τις παρακάτω συμμετοχές: *Οι επιχειρήσεις στη θάλασσα, 16ος-18ος αιώνας:* Γεράσιμος Παγκράτης, Δέσποινα Βλάμη, Ελευθερία Ζέη, Μαρία Ευθυμίου. *Διεθνείς επιχειρήσεις, 19ος-20ός αιώνας*: Μαρία-Χριστίνα Χατζηιωάννου, Κατερίνα Βουρκατιώτη, Ελένη Μπενέκη, Ευρυδίκη Σιφναίου, Γιάννης Θεοτοκάς. *Λιμάνια και ναυτιλία, 19ος-20ός αιώνας*: Χριστίνα Αγριαντώνη, Κωνσταντίνος Ι. Χλωμούδης - Αθανάσιος Α. Πάλλης, Μαρία Λεκάκου - Ειρήνη Φαφαλιού. *Αλιεία*: Ευδοκία Ολυμπίτου, Αλέξανδρος Δάγκας, Γεώργιος Σταθάκης. *Πολεμικό Ναυτικό*: Ζήσης Φωτάκης, Ελεάννα Βλάχου. *Η θάλασσα ως πηγή έμπνευσης*: Karen Van Dyck, Κώστας Κατηφόρης - Παναγιώτης Κιμουρτζής. *Αναψυχή και έρευνα στην ιστορία της ναυτιλίας*: Άγγελος Βλάχος, Τζελίνα Χαρλαύτη - Κατερίνα Παπακωνσταντίνου.

■

Οικιστικά της Ιθάκης. Αρχιτεκτονικά σχέδια από την περίοδο 1820–1865.
Εισαγωγή, πίνακες, επιμέλεια: Μάχη Παΐζη–Αποστολοπούλου,
Πρόλογος, σχολιασμός σχεδίων: Σταματούλα Ζαπάντη
Γενικά Αρχεία του Κράτους, Τοπικό Αρχείο Ιθάκης ΙΙ, Ιθάκη 2006, 237 σελ.

Ανάμεσα στην πλούσια ύλη του Τοπικού Ιστορικού Αρχείου της Ιθάκης φυλάσσεται μια αρχειακή σειρά που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον· πρόκειται για τρεις φακέλους που περιέχουν άδειες για οικοδομικές εργασίες που εκδόθηκαν από τις αρμόδιες αρχές του νησιού την περίοδο 1820–1865, έγγραφα που συνοδεύονται από τα αρχιτεκτονικά σχέδια των υπό ανέγερση οικοδομών και από άλλα διευκρινιστικά στοιχεία, όπως ονόματα όμορων ιδιοκτητών, ονόματα δρόμων που περιβάλλουν το υπό ανέγερση κτίσμα, κ.λπ. Ο σεβαστός αριθμός αυτών των εγγράφων–αδειών δείχνει πως έχουμε μπροστά μας μια σειρά που, για την περίοδο τουλάχιστον αυτή, διαθέτει αξιοπρόσεκτη πυκνότητα, αν όχι πληρότητα.

Πέρα ωστόσο από το πρόδηλο ενδιαφέρον που παρουσιάζουν τα έγγραφα αυτά για την ιστορία της επτανησιακής αρχιτεκτονικής αλλά και των

τεχνικών μεθόδων που χρησιμοποιούνταν την εποχή εκείνη, οι πληροφορίες που σώζονται πάνω στα σχέδια των αδειών μπορούν να αξιοποιηθούν από τον μελετητή για να αντλήσει στοιχεία και για άλλους τομείς: τον διοικητικό, αφού αναδεικνύονται οι αρχές που ήταν αρμόδιες για την έγκριση των αδειών και για τη διαδικασία στην οποία όφειλε να υπακούει η οικιστική ανάπτυξη του νησιού· τον κοινωνικό, αφού από το μέγεθος και τον τύπο των κτισμάτων γίνεται έκδηλη η διαφοροποίηση της τοπικής κοινωνίας· τον οικονομικό, αφού διερευνώντας τις επαγγελματικές δραστηριότητες των ιδιοκτητών μπορούν να αναφανούν τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι κάτοικοι του νησιού. Ακόμα αναδεικνύεται η πρόνοια για την οικιστική οργάνωση της κοινωνίας της Ιθάκης, αφού οι άδειες προέβλεπαν και επέβαλλαν ορισμένες ρυθμίσεις, όπως είναι για παράδειγμα η πρόβλεψη της απορροής των υδάτων κάθε σπιτιού σε σημείο που να μην ενοχλούν το κοινωνικό σύνολο.

Στο βιβλίο, δεύτερο δημοσίευμα της σειράς "Τοπικό Αρχείο Ιθάκης, Πηγές", δεν παρουσιάζονται όλες οι άδειες αλλά οι πιο αντιπροσωπευτικές, που η κατάσταση διατήρησής τους επέτρεπε τη φωτογράφηση και την αναπαραγωγή. Με βάση το υλικό αυτό συγκροτήθηκαν πέντε πίνακες: α) κατά το όνομα των αιτούντων, β) κατά το όνομα των όμορων ιδιοκτητών, γ) κατά τη χρονολογία της οικοδομικής άδειας, δ) κατά το είδος του κτίσματος και ε) κατά τη συνοικία στην οποία βρίσκεται το κτίσμα. Στόχος είναι να διευκολυνθεί ο χρήστης της έκδοσης για μια πρώτη προσέγγιση του υλικού που έχει αποτυπωθεί πάνω στα δυσανάγνωστα σχέδια. Η βασική ωστόσο πρόθεση της συντάκτριας των πινάκων είναι να προκαλέσει περαιτέρω έρευνες πάνω στους διαφορετικούς τομείς για τους οποίους παρέχονται πληροφορίες, ώστε να αξιοποιηθεί το υλικό αυτό του Αρχείου από ιστορικούς που μελετούν και την κοινωνία της Ιθάκης αλλά και την επτανησιακή αρχιτεκτονική.

■